
**ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, СТРУКТУРИ ТА СТИЛІСТИКИ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ
ТЕКСТІВ**

УДК 316.774:316.647.8

Ю. С. Гаркавенко

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

**«Стереотип перехідного періоду»: медіастереотипізація України в якісних
виданнях Великобританії, Німеччини та Франції**

Гаркавенко Ю. С. «Стереотип перехідного періоду»: медіастереотипізація України в якісних виданнях Великобританії, Німеччини та Франції. У пропонованій роботі розглянуто основні передумови формування у масовокомунікаційному дискурсі Великобританії, Німеччини та Франції стереотипних уявлень про Україну як про перехідне суспільство, що знайшло відображення в терміні «стереотип перехідного періоду». Явище перехідності обумовлюється високим рівнем концентрації у статтях на теми культури стереотипів стосовно України, що є показовим з точки зору уявлень про культуру як про основу формування будь-якого суспільства. Виокремлено ключові гетеростереотипи, які сприяють формуванню картини світу європейського читача та навіюванню певного іміджу нашої держави.

Ключові слова: *гетеростереотип, етнізм, концепт, «стереотип перехідного періоду», субконцепт.*

Гаркавенко Ю. С. «Стереотип переходного периода»: медиастереотипизация Украины в качественных изданиях Великобритании, Германии и Франции. В данной работе рассмотрены основные предпосылки формирования в массовокоммуникационном дискурсе Великобритании, Германии и Франции стереотипных представлений об Украине как о переходном обществе, что нашло отражение в термине «стереотип переходного периода». Явление переходности обусловлено высоким уровнем концентрации в статьях на темы культуры стереотипов об Украине, что является показательным с точки зрения представлений о культуре как об основе формирования общества. Выделены ключевые гетеростереотипы, которые формируют картину мира европейских читателей и определяют имидж нашей страны.

Ключевые слова: *гетеростереотип, этноним, концепт, «стереотип переходного периода», субконцепт.*

Garkavenko Ju. «The Stereotype of the Transition Period»: the Process of Media Stereotyping of Ukraine in quality British, German and French press. The paper deals with the analysis of the background of the formation of stereotypical images of Ukraine as a transitional society in the mass-communication discourse of the UK, Germany and France, which are reflected in the term «the stereotype of the transition period». The phenomenon of transitivity is determined by a high level of concentration of stereotypes about Ukraine in the articles on cultural themes, which is representative, taking into account the concept according to which culture is the basis of the formation of any society. The article outlines the key heterostereotypes that form the view of the world, of the European readers and determine the image of our country. The author also points out that, unfortunately, the articles on Ukrainian subjects contain stereotypical forms that serve to denote such social phenomena as «crisis», «conflict» and «war», «crisis of national identity» of Ukrainians, «cultural crisis» and «destruction of old canons and culture»; as well as the presence of common cultural heritage of Ukraine with other peoples and the appearance of new subconcepts that are used on the designation of some Ukrainian territories, which also indicates the transformation of social processes in Ukraine.

Keywords: *heterostereotype, ethnonym, concept, «stereotype of the transition period», subconcept.*

«Вихід народних класів на арену політичного життя, тобто в дійсності їх поступове перетворення на керівні класи, являє одну з найбільш визначних характерних рис нашої перехідної епохи» (Г. Лебон «Психологія народів і мас», 1895 р. [12]), – ці слова видатного французького вченого, здається, існують поза часом, адже якщо їх буде вжито не в контексті праці, датованої 1895 роком, ними можна буде охарактеризувати будь-яку

перехідну епоху в історії людства. Не стала винятком, на жаль, і сучасна ситуація в Україні, яка, на нашу думку, є результатом більш складної економічної та геополітичної кризи, у яку втягнута велика кількість розвинених та прогресивних держав світу.

Науковий інтерес у цьому випадку викликають одразу два питання: по-перше, особливості суспільних трансформацій на сучасному етапі та пов'язані із цим процеси, а

по-друге, визначення ключових характеристик сучасної перехідної епохи та її роль у формуванні концепції національної свідомості українців. У рамках розвідки увага сконцентрована на другому аспекті, а саме – на передумовах, тенденціях та особливостях формування «стереотипу перехідного періоду» стосовно України у представників європейської спільноти за посередництвом британських, німецьких та французьких якісних видань.

Актуальність зумовлена тим, що виражене формування зовнішньої, а найголовніше – внутрішньої інформаційної політики держави не буде повним без аналізу процесів авто- та гетеростереотипізації в мас-медійному дискурсі. Усе частіше європейські ЗМІ разом із «кризою» економічною відзначають кризу суспільну, а саме – «кризу ідентичності» українців. Події масового характеру останніх років та ті стереотипні форми, які закріпилися за репрезентацією України в публікаціях європейських газет, кількість яких, до речі, значно зросла на тлі «українського питання», наводять на міркування про формування усталеної моделі сприйняття українського суспільства як «перехідного». Таким чином, дослідження мас-медійної стереотипізації української культури в якісних виданнях Великобританії, Німеччини та Франції дозволяють дати комплексну оцінку сприйняття України європейцями та зробити висновки щодо основних напрямків роботи в галузі іміджетворення.

Метою нашої роботи є увести в науковий обіг термін «стереотип перехідного періоду» як загальне поняття, що відображає уявлення читачів якісної британської, німецької та французької преси про Україну, та дати його ґрунтовне пояснення в масовокомунікаційному дискурсі.

Для цього потрібно виконати ряд завдань:

- дослідити вже існуюче в історичній науці поняття «перехідної епохи» та перехідності взагалі;
- порівняти терміни «перехідна епоха» та «перехідний період» у масовокомунікаційному дискурсі та сформулювати, у чому полягають відмінності між ними в контексті формування «стереотипу» перехідного періоду стосовно України в європейських ЗМІ;
- визначити основні засади та умови формування «стереотипу перехідного періоду» в європейській друкованій якісній пресі;
- охарактеризувати можливі наслідки формування подібних стереотипних уявлень для іміджу України.

Об'єктом дослідження є явище медіастереотипізації України в електронних версіях якісних газет Великобританії, Німеччини та Франції. Предметом дослідження є конкретні виявлені стереотипні форми, які мають великий вплив на формування сприйняття нашої держави європейською спільнотою.

Явище етнічної стереотипізації продуктивно досліджувалося в контекстах етнопсихології, культурології, етнополітології тощо. В аспекті медіатизації етнічні стереотипи було представлено дослідниками М. Бутиріною [6], Н. Варех [7], В. Владимировим [8], Л. Завгороднею [9] та ін. Проблеми масової поведінки в перехідні періоди присвячені роботи Г. Лебона [12], Х. Ортеги-і-Гассета [13], П. Сорокіна [17], Г. Гарда [18].

Історики підходять до визначення поняття «перехідності» через філософську концепцію історії як культури, розглядаючи розвиток історичного процесу як духовний розвиток людини в контексті понять «культура» та «цивілізація». Дослідженню цього питання присвячені роботи Н. Бердяєва [1–2], А. Блаженого [3], Ж. А. Кондорсе [11], Ю. Семенова [16] та ін.

Н. Бурикіна називає епоху «головним структурним елементом історичного процесу у філософсько-культурологічному підході до історії як культури» та визначає її як «період часу, який має стійкий та відносно незмінний стан суспільства, певний історичний етап у житті суспільства, який характеризується певними духовними і ментальними установками, смислами (у Бахтінській інтерпретації) як відповідями на питання людського буття, культурою, яка таїть у собі величезні можливості для самореалізації індивіда» [5:114]. Перехідну ж епоху автор бачить як «епоху, яка виникає у момент гібелі (швидкої, катастрофічної – революції та повільної, тривалої – еволюції) та розпад усталеної епохи, яка характеризується розпадом універсальної картини світу, що властива їй; посиленням морфологізації свідомості; появою есхатологічних та хіліатичних настроїв та переживань; маргіналізацією суспільства; кризою колективної ідентичності; зустріччю двох культур та виникненням їх діалогу, виникнення різноманітності художніх тенденцій, філософських концепцій, розширенням світу культури, народженням нового стилю; вироблення відмінного від попередньої епохи способу світосприйняття та власної класики»

[5:114]. Також автор наголошує на тому, що саме в перехідну епоху виникає «рефлексія історичного розвитку суспільства» як «звернення свідомості на саму себе, філософію дійсності, вихід за межі епохи та розуміння основних процесів, які відбуваються в ній» [5:114].

Ключовими в контексті дослідження «стереотипу перехідного періоду» стосовно України є вищезазначені ознаки перехідності, апеляція до формування установок та усталеної картини світу, а також культурної гетерогенності. Визначення епохи як «періоду часу, який має стійкий та відносно незмінний стан суспільства» пояснює нашу схильність до вживання саме слова «період», а не «епоха» в терміні «стереотип перехідного періоду», як такого, що більш релевантне за семантикою в контексті його «гнучкості» та «швидкоплинності», а також з огляду на предмет дослідження – медіасередовище, яке постійно змінюється та продукує нові стереотипні форми.

Іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет розглядає перехідність з точки зору прояву масових явищ, інверсії ролей маси та еліти в контексті прийняття рішень національного масштабу, часткового занепаду культури, політичної нестабільності, певного егоїзму в контексті відчуття зверхності над іншими епохами та відчуття всемогутності, повного нігілізму (за Ф. Ніцше), неспроможності переступити через історичне знання та руйнування старих канонів. Учений вважає масу неспроможною керувати ані собою, ані тим паче суспільством, тому періоди, під час яких маси беруть на себе керівну роль, він називає «кризовими». До того ж під керівництвом масами суспільним життям автор розуміє не лише політику, а більшою мірою культурну складову життя суспільства: «Суспільне життя – процес не лише політичний, але разом з тим, і навіть раніше за це, інтелектуальний, моральний, економічний, духовний, який включає в себе звичаї та усіякі правила й умовності аж до манери одягатися й розважатися» [13:15].

Європейські ЗМІ активно відображали події українського «Майдану», при чому це поняття можна трактувати не лише як факт масового зібрання людей задля певної мети в певній географічній локації, а як соціологічний феномен, спосіб мислення. У французькій газеті «Le Monde» нещодавно з'явилася стаття «Україна: від революції до війни», автор якої використовує таке поняття, як «покоління

Майдану», наголошуючи на тому, що, на відміну від звичного трактування терміну покоління як людей одного віку, це покоління нічого спільного з віковими показниками не має, а його представники об'єднані між собою за почуттям причетності. Автор також називає «покоління Майдану» ковальнею «нової ідентичності» («Ukraine: de la révolution à la guerre», «Le Monde», 08.12.2016). Британські та німецькі ЗМІ також приділили увагу цьому питанню. Наприклад, німецька «FAZ» надрукувала статтю «Що залишиться після Майдану» («Was bleibt nach dem Maidan», «FAZ», 20.02.2015), а британська «The Guardian» досліджувала, як молоді українці бачать майбутнє три роки потому, як завершився Євромайдан («Three years after Euromaidan, how young Ukrainians see the future», «The Guardian», 22.11.2016).

Французький психолог та соціолог Г. Лебон пов'язує перехідні періоди із зіткненням різних між собою рас, маючи на увазі зіткнення культур: «...глибокі розбіжності в почуттях і віруваннях та політичні перевороти, які випливають звідси, тримаються головним чином на розбіжностях у душевному складі, які зможе, можливо, згладити майбутнє. Так було завжди, коли збіг обставин змушував різні раси жити разом на одній території. Чвари та міжусобні війни відрізнялись тим більшою інтенсивністю, чим більш різними були раси, які стикалися між собою» [12:47]. Так, наприклад, серед архівних матеріалів французького видання «Le Monde» починаючи з 2004 року можна відстежити публікації, через які червоною ниткою проходить лінія поділу України за колишніми історичними сферами впливу. Журналісти використовують цей факт як ключ для розуміння втрати Україною національної ідентичності та аби підкреслити етнічну гетерогенність українців, а отже, і «розбіжності в душевному складі», за Г. Лебоном. Автори статей використовують такі конотації: «лінія поділу між двома Українами» («Des princes de Kiev à l'indépendance, mille ans d'identité ukrainienne», «Le Monde», 27.02.2014), «класичний поділ на дві України» («L'"Homo ukrainus", espèce en voie d'apparition», «Le Monde», 28.09.2007), «дві України» («Le pouvoir et l'opposition brandissent la menace d'une scission de l'Ukraine», «Le Monde», 28.11.2004). Схід країни виглядає в дискурсі «Le Monde» «індустріальним», «сильно русифікованим за часів імператриці Катерини II», «повною мірою інтегрованим до російського простору». Захід же зображено як

«націоналістичний», «прозахідний», «проєвропейський», той, який історично належить до «колишніх польських та австро-угорських земель». У якості пропозиції по вирішенню цієї проблеми скористаємося словами Г. Лебона, який писав про те, що «той, хто дійсно хоче створити нову соціально-політичну дійсність, той перш за все повинен попідкуватися про те, щоб у оновленому світі втратили силу жалюгідні стереотипи історичного досвіду» [12:88].

Соціолог і культуролог П. Сорокін розглядає перехідність крізь призму «розриву соціальних зв'язків» [17]. Так, газета «Le Monde» опублікувала статтю, автор якої розповідає про те, як події в Україні розділили мешканців одного села за лінією річки на Україну і сепаратистський край, розлучивши родичів, які тепер вимушені перебиратися через річку крадькома аби навідати близьких та аби дістатися колишнього місця роботи. У матеріалі вжито конотацію «дві України» на позначення розриву соціальних зв'язків між представниками не лише однієї громади, а цілої нації. Автор використовує наступні стереотипні форми: «розділений навпіл», «розлучені сім'ї», «абсурдність війни», «одна сторона» і «інша сторона» («A la «frontière» entre les deux Ukraines, blocus et contrabande», «Le Monde», 02.10.2015).

В енциклопедичному словнику Ф. Брокгауза та І. Ефрона наводиться таке визначення терміна «період»: «проміжок часу, по закінченні якого відомі події повертаються у колишньому порядку» [19]. У цій дефініції, як і у визначенні перехідності В. Нарівською, увагу акцентовано на філософській ідеї циклічності подій, що в контексті дослідження «стереотипу перехідного періоду» стосовно України наводить на думку про те, що, по-перше, кризи мають тенденцію повторюватись та їм на заміну приходять період розквіту, що є запорукою розвитку суспільства, а по-друге, існує певний кармічний варіант розвитку історичних подій тієї чи іншої держави, при якому в рамках певних історичних, суспільних і політичних процесів, а також національного характеру народу ті чи інші події мають тенденцію повторюватися, змінюючи лише свою зовнішню оболонку. Так, і сьогодні засоби масової інформації Європи постійно ретранслюють на своїх сторінках епізоди з історії України в контексті розгортання сучасної ситуації та з натяками на повторення або винесення уроків з минулого. Найбільш популярним згадуванням є громадянська війна

та події 1917 року. Наприклад, німецька газета «FAZ» нещодавно розмістила на своїй сторінці статтю під заголовком «Перемога «історичних росіян», в якій міститься ремінісценція на події 1917 року в Україні («Der Sieg des „historischen Russlands“», «FAZ», 10.01.2017), а британська газета «The Guardian» оприлюднила матеріали з архіву, які описують надзвичайно жорстокі події 1918 року – захоплення більшовиками Києва («Bolsheviks capture Kiev», «The Guardian» – archive, 1918).

Слід зазначити, що семантика слова «період» поєднує в собі «минуність», «тимчасовість», «момент» та дозволяє науковцям фіксувати сучасний стан суспільних процесів і давати їм найбільш повну характеристику. Натомість термін «епоха» більш масштабний, ніж «період», та являє собою завершений цикл, певну історичну картину світу, систему подій та сукупність культових особистостей, які створили цю епоху. Звичайно, «період» також може мати своїх героїв, бути насиченим знаковими подіями, але вони іще не набули таких ознак культовості, як події епохального масштабу. Споглядачі тих чи інших подій можуть усвідомлювати, що відбувається щось грандіозне, але ефект співпричетності та співпереживання не дозволяє дати цьому об'єктивну та неупереджену оцінку.

«Епоха» завжди вимагає ретроспективного погляду на речі, в той час як «період» сприймається нами, сучасниками, як певний континуум часу, події в якому розгортаються на наших очах чи принаймні сталися в недалекому минулому, а їх результати досі можна відстежити. Недарма російський науковець Н. Бурикіна у статті «Перехідна епоха і рефлексія історичного процесу» зазначає, що «лише на виході з епохи стає зрозумілою історична правда про досягнення даної епохи» [5:114].

Термін «стереотип перехідного періоду» має за мету дати комплексну оцінку репрезентації України у британських, німецьких та французьких якісних виданнях. Теоретичні засади формування цього поняття були наведені вище. На практиці ж обґрунтування терміну пов'язане саме із процесами стереотипізації української культури в європейській якісній друкованій пресі, оскільки, на нашу думку, саме культура, а не політика та економіка, можуть слугувати об'єктивним індикатором сучасного стану та розвитку будь-якого суспільства. Лише культура віддзеркалює те, що Г. Лебон називав

«душею народу», а отже, дослідження гетеростереотипізації української культури в європейських якісних виданнях дозволить нам скласти уявлення про те, як Європа бачить та сприймає Україну. Хоча і слід зазначити, що за певних обставин на сторінках європейських газет культура виглядає політизованою.

З моменту ескалації конфлікту в Україні інтерес європейської спільноти до нашої держави різко зріс, у газетах збільшилась кількість публікацій на теми культури, зокрема літератури, кіно, музики тощо. Автори цих статей ставили перед собою задачу зрозуміти «українську душу» та через це збагнути причину подій в Україні. Так, «The Guardian» навіть опублікувала список книг, які, на їх думку, дозволяють зрозуміти справжню суть подій в Україні («Short on knowledge of Ukrainian Literature? Read on», «The Guardian», 28.02.2014). Автор статті пише, що аудиторія може вважати деяких письменників зі списку російськими, але вони жили на території України, тому ці твори дозволяють «зрозуміти психологію українців зсередини» («Short on knowledge of Ukrainian Literature? Read on», «The Guardian», 28.02.2014).

Основними характеристиками процесу формування «стереотипу перехідного періоду» в якісних виданнях Великобританії, Німеччини та Франції є:

- медіарефлексія на концепти «криза», «конфлікт» та «війна» в матеріалах, присвячених українській культурі;
- медіарефлексія на «кризу національної ідентичності» українців;
- фіксування факту наявності спільної культурної спадщини України з іншими народами;
- поява нових етнонімів та субконцептів на позначення українських територій;
- руйнування старих канонів і культури.

Вражає ступінь політизованості сприйняття культури, виявлений у статтях на українську тематику в європейських ЗМІ. З одного боку, культура повинна існувати поза політикою, а з другого боку – політичні перипетії на кшталт війн та революцій завжди знаходили відгук у мистецтві, але тоді ми можемо з упевненістю говорити про мистецтво перехідного періоду. Так, автори активно використовують концепти «криза» та «війна» у статтях на тему української культури: забута війна («The Guardian»), таємна війна («The Guardian»), деморалізуюча війна («The Guardian»), війна без кінця («Le Monde»), український конфлікт («FAZ»), конфлікт в Україні («FAZ»),

інтервенція в Україну («FAZ»), агресія проти України («FAZ»), українська криза («FAZ»).

Ще одним із поширених штампів, який наразі широко застосовують європейські ЗМІ стосовно України, є «брак національної ідентичності». Так, у матеріалі «FAZ» «Україна радянська зсередини» зазначено: «Патріотичні уроки історії та рання військова освіта для дітей користуються все більшим попитом, включаючи навчання поведженню зі зброєю. Як Україна шукає свою ідентичність» («Die Ukraine wird sowjetisch – von innen», «FAZ», 2015). У цих словах простежується недвозначна думка про те, що Україна стрімко надолужує втрачене, іде воєнним шляхом, шукаючи вирішення проблеми, що склалася, та навчає цьому своїх дітей. У дискурсі британського видання «The Guardian» також трапляється велика кількість конотацій, що свідчить про стереотипне сприйняття українського народу як такого, що шукає свою ідентичність. Наведемо декілька прикладів: «боротьба за ідентичність України» («The Battle for Ukraine's Identity», «The Guardian», 2013), «брак ідентичності» («How the Ukraine crisis is affecting Russians in Moscow-on-Thames», «The Guardian», 2014), «відсутність окремої української національної ідентичності» («Russia and Ukraine renew rivalry over Nikolai Gogol», «The Guardian», 2009), «постійна криза ідентичності» («For Ukraine and Poland, Euro 2012 no longer scores any political goals», «The Guardian», 2012), «криза ідентичності» («Kelly Nestruck: The Battle for Bulgakov's nationality»), «пострадянська ідентичність незалежної України» («Ukrainians protest against Russian language law», «The Guardian», 2012), «І до побачення дешевий газ і власна ідентичність» («Ukraine set to sign EU pact that sparked revolution», «The Guardian», 2014).

Не можна з упевненістю заявляти, що українська культура сьогодні перебуває в кризовому стані, – з огляду на велику кількість талановитих особистостей, які несуть свою творчість людям, а їхній талант визнаний на національному та міжнародному рівнях. Але не можна заперечувати наявність економічних проблем, які не дозволяють уповні підтримувати культурну сферу нашої держави. Та видатні українські митці працювали в усі часи, незалежно від економічних і політичних обставин, а культура цілої нації не вимірюється сумами, витраченими на її фінансування. Та мова йде про інше, а саме – як європейські ЗМІ ретранслюють українську культуру у своїх матеріалах та як її сприймає читач. Висвітлення

української культури якісними виданнями Великобританії, Німеччини та Франції дає можливість стверджувати, що за посередництвом ЗМІ відбувається процес формування «стереотипу перехідного періоду», який для європейського читача якісної преси слугує кодом для розуміння українців. Так, у британському дискурсі українська культура пов'язана з такими стереотипними формами: «пригнічення української культури» («The Guardian») та «удар по українській культурі» («The Guardian»). Автори пишуть про «радянську традицію позначати все українське як націоналістичне» («Literature as Last Bastion», «The Guardian», 11.11.2015), а також про те, що «українці вже більше століття чекають на новий ренесанс» («Literature as Last Bastion», «The Guardian», 11.11.2015), відзначаючи, що в Україні «домінує російськомовна культура» («Literature as Last Bastion», «The Guardian», 11.11.2015).

Концепт «український ренесанс» зустрічається й у дискурсі французької газети «Le Monde», ніби на позначення нагальної потреби у відродженні нації та вживання заходів для довгоочікуваної реабілітації.

Ще одним важливим аспектом формування «стереотипу перехідного періоду» є фіксування європейськими ЗМІ факту наявності культурної спадщини, спільної з іншими народами. Г. Лебон писав із цього приводу, що «...елементи, з яких утворюється цивілізація (мистецтво, установи, вірування), складають безпосередні продукти расової душі, і тому не можуть переходити від одного народу до іншого» [12]. Натомість у британському медійному середовищі точаться суперечки з приводу етнічної приналежності певних літературних діячів. Так, авторитетна газета «The Guardian» оприлюднила серію матеріалів під заголовками «Росія та Україна поновлюють боротьбу за Миколу Гоголя» («Russia and Ukraine renew rivalry over Nikolai Gogol», «The Guardian», 2009), «Якщо Гоголь росіянин, чи означає це, що Свіфт – англієць?» (нагадаємо, що Джонатан Свіфт – англо-ірландський письменник) («If Gogol's Russian, does that mean Swift is English?», «The Guardian», 2009). А у статті «Пушкінські діти» автор пише: «Ми – країна, яка з'явилася нізвідки, отже, і література з'явилася нізвідки, і ми досі змушені пояснювати, що у нас є пара великих письменників та кілька тих, кого варто прочитати» («Pushkin's children», «The Guardian», 2002).

Ще одним свідченням на користь

перехідності є поява нових етнізмів, які являють собою субконцепти більших понять, наприклад: «нова Україна» («The Guardian»), «новий схід» («The Guardian»), «східна Україна» («The Guardian»), «частина України» («The Guardian»). До того ж слід відзначити, що етнізму «нова Україна» бракує позитивної оцінки європейськими ЗМІ, адже він описується за допомогою таких конотацій, як «корупція» («The west looks on as corruption and bigotry rule in the "new Ukraine"», «The Guardian», 23.09.2016) та «провал» («The "new Ukraine" is failing us, LGBT activists say», «The Guardian», 31.03.2016), або країна такрується як така, що «потребує допомоги» («Helft der neuen Ukraine!», «FAZ», 08.01. 2015).

Останньою ознакою формування «стереотипу перехідного періоду» є руйнування старих канонів і культури. Україна часто зображена на сторінках якісних газет за допомогою «радянських» конотацій: «сталінська примусова колективізація» («The Guardian»), «старомодна радянська тиха гавань» («The Guardian»), «цікавий парадокс комунізму» («The Guardian»), «роки залізного завісу» («The Guardian»), «сталінські директиви та засідки» («The Guardian»), «радянський патріотизм» («The Guardian»), «пострадянська країна» («The Times», «The Guardian»), «відколота республіка, яка залишається замороженою в конфлікті» («The Guardian»), «країна східної Європи, якою керували комуністи» («The Guardian»), «країна, над якою завжди знущались і радянські окупанти, і сучасні глобальні сили» («The Guardian»), тощо.

Публікації останніх років свідчать про факт нещадного прощання із символами колишньої епохи. Автори матеріалів по-різному ставляться до такого кроку України, але фактом залишається наявність статей, присвячених руйнуванню пам'яток радянської епохи. На сторінках європейських газет протягом останніх років з'являлися такі заголовки: «Демонстранти повалили статую Леніна» («Demonstranten stürzen Lenin-Statue», «FAZ», 08.12.13), «Статую Леніна демонтували в Україні» («Une statue de Lénine démantelée en Ukraine», «Le Monde», 17. 03. 2017), «Українські протестувальники перекинули статую Леніна у Києві» («Ukraine protesters topple Lenin statue in Kiev», «The Guardian», 08.12.2013), «Україна хоче стерти свою радянську пам'ять» («L'Ukraine veut effacer sa mémoire soviétique», «Le Monde», 11.04.2015), «Українці кажуть до побачення "Радянському

шампанському" в міру того, як закон про декомунізацію набуває чинності» («Ukrainians say farewell to 'Soviet champagne' as decommunisation law takes hold», «The Guardian», 04.01.2016).

Отже, у дискурсі сучасних британських, німецьких та французьких видань наразі відбувається процес формування «стереотипу перехідного періоду» стосовно України, що знаходить своє відображення в медіарецепції та висвітленні української культури в матеріалах якісних друкованих ЗМІ. Доведено, що статті на українську тематику містять стереотипні форми, які слугують для позначення таких соціальних явищ, як «криза», «конфлікт» та

«війна», «криза національної ідентичності» українців, а також «культурна криза» та «руйнування старих канонів і культури». Матеріали також фіксують наявність спільної культурної спадщини України з іншими народами та появу нових етнонімів і субконцептів на позначення українських територій, що також свідчить про трансформацію суспільних процесів в Україні. Усі ці ознаки відображають не лише зовнішній імідж держави, а і внутрішній психологічний та емоційний стан її громадян, а тому вимагають невідкладних економічних, політичних та соціально-гуманітарних рішень.

Література

1. Бердяев Н. А. Проблема человека (к построению христианской антропологии) / Н. А. Бердяев // Ступени. — 1991. — № 1. — С. 89.
2. Бердяев Н. А. Смысл истории / Н. А. Бердяев. — М. : Мысль, 1990. — 174 с.
3. Блаженный А. О Граде божьем / Августин Блаженный. — Минск : Харвест, 2000. — 484 с.
4. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или конец социального / Ж. Бодрийяр. — Екатеринбург : Уральск. ун-т, 2000. — 102 с.
5. Бурыкина Н. Б. Переходная эпоха и рефлексия исторического процесса [Электронный ресурс] / Бурыкина Н. Б. // Кіберленінка: електронна наукова бібліотека відкритого доступу. — Електронні дані. — № 118. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/perehodnaya-epoha-i-refleksiya-istoricheskogo-protessa>. — Дата звернення : 14.05.2017. — Назва з екрана.
6. Бутиріна М. В. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіа середовищі : монографія / М. В. Бутиріна. — Дніпропетровськ : Слово, 2009. — 368 с.
7. Варех Н. В. Формування етнокультурних стереотипів у якісній британській пресі: структурні, функціональні й змістовні особливості : дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.04 / Н. В. Варех. — К., 2013. — 220 с.
8. Владимиров В. М. Стереотипна структура і структура стереотипів масової свідомості / В. М. Владимиров // Вісник Київського міжнародного університету. Журналістика. Медіалінгвістика. Кіномистецтво. — Вип. 4. — К. : КиМУ, 2005. — С. 6–17.
9. Завгородня Л. В. Стереотипи породження та сприймання журналістського твору (на матеріалі газетних текстів) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 / Л. В. Завгородня. — Черкаси, 2003. — 192 с.
10. Кант И. Критика чистого разума / И. Кант. — М. : Мысль, 1994. — 591 с.
11. Кондорсэ Ж. А. Эскизные исторические картины прогресса человеческого разума / Ж. А. Кондорсэ. — М. : Госсоцэкгиз, 1936. — 266 с.
12. Лебон Г. Психология масс / Гюстав Лебон. — СПб. : Питер, 1995. — 320 с.
13. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет. — М. : АСТ, 2001. — 509 с.
14. Пригожин И. Порядок из хаоса / И. Пригожин, И. Стенгерс. — М. : Прогресс, 1986. — 289 с.
15. Сайко Э. Переход как феномен социальной эволюции / Э. Сайко // Искусство и наука об искусстве в переходные периоды истории культуры. — М. : Министерство культуры РФ ; Гос. ин-т искусствознания ; Науч. совет по комплексной проблеме «История мировой культуры» РАН. — 2004. — С. 75–85.
16. Семенов Ю. И. Философия истории. Общая теория, основные проблемы, идеи и концепции от древности до наших дней. — М. : Соврем. тетради, 2003. — 776 с.
17. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин ; [общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов ; пер. с англ.]. — М. : Политиздат, 1992. — 543 с.
18. Тард Г. Социальная логика / Габриэль Тард — СПб. : Соц.-психол. центр, 1996. — 500 с.
19. Энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона [Электронный ресурс] : [веб-сайт]. — Електронні дані. — Бібліотека «Вехи»: 2000–2016. — Режим доступу : <http://www.vehi.net/brokgauz/>. — Дата звернення : 10.05.2017. — Назва з екрана.